

teljem na čelu ter mu v priznanje zaslug izročili tudi lepo adresno. Za proforskim kolegijem se je poklonil slavljencu v imenu meščanstva kurški župan Nikola Golubjevič in mu izročil v spomin dragoceno zlato uro z inicijali „B. A. B.“ Nadalje so čestitali gospodu profesorju še drugi dostojanstveniki. Profesor Brezovar je bil odlikovan od carja že s petimi redovi.

**** 150.000 srednješolcev ima Avstrija.** Po poročilu naučnega ministrstva o stanju srednjih šol začetkom leta 1910/11 izvidimo: na Nižnjem Avstrijskem je 12.611 gimnazijcev (med njimi 391 učenek), Gorenja Avstrija: 2140 gimnazijcev, Solnograško 554, Štajersko 3154, Koroško 1037, Kranjsko 2343, Primorje 3100, Tirolsko s Predarliskim 3910, Češko: nemških 7487 (77 učenek), čeških 10.746 (607 učenek) Morava: nemških 3430, čeških 4980, Šlezija 2384 (češki, nemški in poljski učni jezik), Galicija 35.639 (1781 učenek), Bukovina 5758, Dalmacija 1370. Skupaj vseh gimnazijcev je 100.652. (97.796 učencev in 2856 učenek.) Realcev je: Na Nižnjem Avstrijskem 9933, na Gorenjem Avstrijskem 876, Solnograško 340, Štajersko 1821, Koroško 433, Kranjsko 788, Primorje 2061, Tirolsko s Predarliskim 981, Češko: nemških 5288, čeških 10.687, Morava: nemških 4038, čeških 4738, Šlezija 1495, Galicija 4052, Bukovina 753, Dalmacija 688, skupaj 48.922 realcev.

**** Dvoboj med srednješolci.** Iz Ödenburga poročajo 6. t. m., da sta imela dva gimnazijca, in sicer Dezider Simko in Mihael Paulini duel na sablji. Fanta sta se pri neki plesni zabavi sprla zaradi nekega dekleta in sta si zaradi tega napovedala dvoboj. V neki zastavljalnici sta dobila stare sablje, ki so bile čisto zarjavele. Pri dvoboju je bil Simko ranjen, ker je bila pa sablja nesnažna, si je zastrupil kri, in morali so mu odrezati roko.

**** Imenovanje Čeha v naučno ministrstvo.** Praški „Narodni Listy“ poročajo, da je profesor češkega učiteljstva v Pragi, Anton Slana, pozvan v pedagoško-didaktični oddelek ljudskih šol naučnega ministrstva.

Politiški pregled.

*** Klerikalci in laško vseučilišče.** O stališču naših klerikalcev napram laškemu vseučiliščnem vprašanju pišejo „Narodni Listy“: „O klerikalnih Slovincih se zagotavlja, da ostanejo pri svojem odporu proti gladki rešitvi predloge o laški pravni fakulteti v proračunskem odseku. Posluševali se bodo pa taktike, da bodo premagani in da bodo mogli potem svojim volilec navtežiti, da je bil njihov namen onemogočiti rešitev predloge, najboljši, da so pa podlegli premoci večine, pred vsem pa, da jih niso podpirali niti od češke strani, niti od hrvaške strani. Dozdeva se, da je to glavni namen dr. Šusteršičeve akcije.“

*** Profesor Masaryk in dreadnoughti.** Dne 4. t. m. se je vršila seja vojnega odseka delegacij, v kateri je govoril kot prvi govornik delegat profesor Masaryk ter ironiziral izvajanja svojih predgovorov, ki so utemeljevali potrebo dreadnoughtov s historičnega stališča. Če se opirajo govorniki na historično stališče, bi morali priznati, da je bil prvi dreadnought Noetova barka, ki pa se je gradila na povelje Gospodovo, naši dreadnoughti pa se grade na povelje železninskega kartela. Napačno je tudi nastopanje avstrijske vlade proti iredentizmu, ki se izrazuje v oboroževanju proti Italiji. S takim oboroževanjem zbujala vlada ne le v Italiji, marveč v celi Evropi sum in nemir. Tudi sredstvo, ki ga je priporočal delegat dr. Šusteršič, je napačno. Proti iredenti v Avstriji se mora nastopati s svobodno in pravično upravo, ne pa z grozilnimi sredstvi. — Gospodarsko in kulturno nazadujemo v naši državi, medtem

kamenje — navzgor — in škripljejo in stokajo moje uboge kosti na postelji samo radi njene sitnosti za red in natančnost. — Nekega dne se ji je zahotelo, da moram tudi za otroke večji red in natančnost sestaviti. Ukazala je, da mora imeti vsak otrok svoje redno določeno delo, ki se mora upisati, da, celo ocenjevati se mora celo najmanjši pojave dela za vsak dan. V ta namen sem ji moral oskrbeti zopet nove tiskovine, v katerih moram zapisovati vsako delo in gibanje svojih otrok. To ona hoče, češ, da je zveličanje njih duš odvisno od tega vpisovanja. In pišem, kajpada pišem, kaj pa hočem, ali naj se upiram!?... Saj sem poizkusil; rekel sem ji: „Ljuba moja, jaz mislim, da bi bilo morebiti dovolj, da napišem za vsak teden zapisnik o delu svoje dece.“ To bi jo morali videti, to furijo. Oči je zatisnila, namkremžila obraz, potem pa je pogledala z belino, da me je bilo kar strah in so se mi noge šibile. Mreina lena, kaj še! Za vsak dan, za vsako uro si mi odgovoren, pa natančno! Veš! — „Ali ljuba, kje naj vzamem čas, saj moram vendar poleg vsega tudi učiti in vzgajati otroke!“ — „Tiho, lenuh, nerednež, za učenje in vzgojo otrok je pisanje tedenskega in dnevnega zapisnika najvažnejše delo. Natančnost in red je prvo, potem je šele učenje in vzgoja.“

ko mečemo milijone in milijone za oboroževanje stran. Iz teh ozirov tudi cela zveza čeških poslancev ne more glasovati za ta vojni kredit.

*** Nemška nenastitnost.** Češki deželni šolski svet je sklenil ustanoviti tri češke manjšinske šole. Ta predlog je podpiral tudi namestnik grof Thun. Nemci so hudo „razburjeni“ zaradi najnovejših „krivice“, ki da se jim je zgodila, in „Neue Freie Presse“ pravi, da bi se kaj takega pod namestnikovanjem grofa Coudenhove ne bilo nikdar zgodilo. Nemci so pač nepoboljšljivi! S takimi ljudmi se morajo Čehi pogajati! Ni čuda, da doslej češko-nemška pogajanja niso uspela.

*** Dr. Frank, „največji“ Hrvat,** ima čudne pojme o hrvaško-slovenski kulturni vzajemnosti. Kakor znano, izdajata hrvaška in slovenska „Matica“ vsako leto tudi po eno hrvaško, oziroma slovensko knjigo. A to dr. Franku ni prav; zato hujska v svojem glasilu proti „Hrvaški Matici“. Tako umeva hrvaško-slovensko vzajemnost dr. Frank, čigar političko rovanje proslavlja v svojem strankarskem egoizmu tudi v vrstah S. L. S.

*** Paul Singer, ravnokar umrli** voditelj nemške socialne demokracije, je bil eden najstrožjih marksistov in oboževatelj Bebla. Po svojem poklicu je bil bogat trgovec, a je svoje imetje uporabljal izključno v dobrodelne namene. Financiral je razne dobrodelne zavode in zlasti moško prenočišče, ustanovljeno od berlinske občine. Posebno radodaren je bil napram siromakom. Kakor izboren parlamentarec je užival velik ugled tudi pri nasprotnikih. Njegov pogreb je bil sijajen, udeležilo se ga je vse berlinsko delavstvo, ki bo Singerja gotovo težko pogrešalo. Čast takemu možu!

*** Nova portugalska zastava.** Po dolgih pogajanjih in prepirih je končno določeno, kaka bo zastava portugalske republike. Narodna portugalska zastava je rdeče-zelena. V sredi se nahaja portugalski grb, toda brez krone. Doslej je bila portugalska zastava bele-modra.

*** „Slovanska Enota“ oživiljena.** Kakor trdijo poročila z Dunaja, je prišlo do sporazuma med Čehi in Jugoslavlani glede programa, smotrov in postopanja „Slov. Enot“. V novem statutu „Enote“ so jasno začrtane vse določbe in obveznosti. — Predsedstvo je reprezentanca in izvrševalni organ „Slov. Enot“. Predsedstvo ne more delati nikakih sklepov, obveznih za „Slov. Enot“, razen ako je bila v kakem konkretnem slučaju po obveznih sklepih parlamentarne komisije izrečno pooblaščen v to. — Parlamentarna komisija sestoji iz 21 članov, od katerih odposiljejo: 13 enotni češki klub, 4 Slovenski klub, 3 Zveza južnih Slovanov, 1 rusko-narodni klub. Parlamentarna komisija je sklepna, če je navzoča absolutna večina članov. Sklepa se z enostavno večino glasov. — Sklepi, ki so bili storjeni s tričetrtinsko večino, so brez drugega obvezni za vse v „Slovanski Enoti“ zastopane klube. Izjemo je možno le na nujno prošnjo katerega klubov dovoliti s tričetrtinsko večino.

*** Politiške pravice žensk v Avstriji.** V Avstriji nimajo ženske nič političkih pravic. Zlasti jim je bilo doslej zabranjeno, biti članice političkih društev, ker so jih stavili v isto vrsto z otroki. To se sedaj izpremeni. Današnje socialne razmere silijo ženske ven v življenje. Zapuščati morajo domača ognjišča, da si služijo vsakdanji kruh. Stavelo samostojnih žensk raste vedno bolj. Raste pa tudi med ženskami zanimanje za javna vprašanja in torej tudi za — politiko. Saj so ženske večkrat politično in narodno bolj zavedne, nego moški. Zato odgovarja samo čutu pravičnosti, ako hočejo zastareli § 30. zakon o združevanju odpraviti in tako dati ženskam pravico, biti članice političkih društev.

*** Tolstoj — pisatelj brez pomena!** Tolstoj je pisatelj brez pomena po mnenju — dunajskega krščansko-socialnega mestnega sveta!

Bila sva nekoč dobre volje ali, bolje rečeno, zdelo se mi je, da je ona dobre volje, pa ji rečem: Glej, kako me mučiš, koliko zlatega časa izgubim za nepotrebne stvari, koliko koristnega bi v času nepotrebne pisanja lahko otrokom storil. Bil sem v župnišču. Tam sem videl „Matico“, ki imajo pred njo spoštovanje vsi uradi, in glej, niti tako ni spisana kakor moj dnevni zapisnik in vendar je to knjiga, ki ima tako veljavo, če nisi v nji zapisana, da ti oblasti niti ne pripoznajo, da si bila rojena... Nehal sem, prestrašil sem se njenega pogleda, kar sikala je in ni mogla k besedi: „Ti suha dlaka, ti hlapec vseh hlapcev, kaj se ti je zahotelo! Ti se primerjaš z gospodi?! V moji navzočnosti še kaj takega misliti ne smeš! Oj, mene nesrečnice! Mislija sem že, da sem ti pregnala liberalnega duha; sedaj vem, da je še Belcebuh v tebi. Takoj jutri k sv. izpovedi! „Dolgo“ boš delal. Grešna grdoba! — Pa na gospode misli! O, moj sveti Bog! Skom se primerja! Napuhnost napuhjena!...“ In ni bilo miru. Kesal sem se, da sem jo tako razjaril. Molčal sem, pa dihati se nisem upal, jaz ubogi grešnik...

(Dalje.)

— Liberalna stranka v dunajskem mestnem svetu je namreč predlagala, naj bi imenovali eno ulico z imenom Tolstega ter s tem počastili spomin velikega ruskega pisatelja. Predlog pa je bil odklonjen na podlagi mnenja komisije občinske knjižnice, ki je izjavila, da bi bil Tolstoj pisatelj brez pomena. — To so krščanski socialci!

*** Novi odloki papeža.** Kakor poročajo „Münchener Neueste Nachrichten“, izda papež v kratkem nove odloke. Pri vseh uredniških klerikalnih listov bodo duhovniški svetovalci, ki bodo nadzorovali urejevanje in zabranjevali pristop modernim idejam v liste. Prepoved vodstva in sodelovanja duhovnikov pri gospodarskih podjetjih se ima strogo izvršiti tudi pri Raiffeisenovkah in zadrukah. Duhovniki ne bodo smeli nositi druge obleke kakor sutano in cingulum. V restavracije in v gledališče bodo smeli hoditi le s škofovim dovoljenjem.

Kulturno delo.

+ Upravni odbor „Zveze slovenskih pevskih društev“ je sklenil v svoji zadnji seji med drugim, da dobivajo „Zvezini“ člani še nadalje brezplačno „Zvezino“ glasilo „Pjevačni Vjesnik“; stori se vse potrebno, da se aktivirajo „pevske župe“, pred vsem ljubljanska, tržaška, goriška in štajerska, da se pospeši intenzivno delo. V doseg kar naj- ožjega stika s pevovodji pevskih društev se bo korespondiralo o „Zvezinih“ vprašanjih naravnost s pevovodji ter se jim bo izposloval prost vstop k vzornim ljubljanskim koncertom; obenem se jim povrne del potnih stroškov; pred koncerti naj bi se vršili sestanki pevovodij s predavanji. „Zveza“ pojde nadalje društvom na roke pri sestavi vzporedov ter jim na željo preskrbovala soliste za njihove koncerte. — V Ljubljani se ima ustanoviti arhiv za muzikalije, iz katerega se bodo posojale društvom proti neznaniti odškodnini note. — Vsako leto se izdajo poročila o glasbeni literaturi; „Zveza“ posreduje skupno naročanje „Novih akordov“. — Preskrbeli se bodo sodelavci pri jugoslovanski enciklopediji, v kolikor se tiče slovenske glasbe. — Društva se pozovejo potom okrožnice na poset „Hlaholove“ slavnosti v Pragi in na sodelovanje v „Zvezi“. — Izmed važnejših internih zadev je omeniti, da je odbor izvolil iz svoje srede ožji odbor, ki upravlja tekoče posle, dalje artistični in organizacijski odsek. Učitelj Pavel Gorup je odložil odbor. Išču, kar se je vzel na znanje. Glasbeno društvo „Ljubljana“ je naznanilo, da se ne smatra „Zvezinim“ članom. — Blagajnikovo poročilo izkazuje o „Zvezinem“ koncertu dne 4. decembra 1910 prebitok v znesku 246 K 25 v.

Učiteljski vestnik.

Učiteljska izobrazba. Službena in stanovska vzgoja.

(Dalje.)

Naša stanovska vzgoja.

1.

Glede stanovske vzgoje imamo sledečo zahtevo:

„Dovolj naj se, da se učiteljski naraščaj svobodno vzgojuje tudi stanovsko in se mu v to svrhu svobodno prireja predavanja o upravi in temeljnih posameznih kulturnih, gospodarskih in narodnih institucij ter se ga seznanja z aktualnimi narodnimi vprašanji in aktualnimi vprašanji onih slojev, v katerih delokrogu bo on v bodoče deloval poleg v stanovskih institucijah in stanovskih aktualnih vprašanjih.“

Ta zahteva je plod dejstva, da je naša vzgoja, t. j. vzgoja učiteljskega naraščaja, nepopolna, da je nenarodna — ne mislimo tega z ozirom na učni jezik, ker ne smatramo one vzgoje, ki budi samo narodni čut, za pravo narodno vzgojo, ampak z ozirom na žalosne posledice, ki izvirajo iz te nenarodne vzgoje, da prihaja učiteljski naraščaj iz naših učiteljskih brez smisla za pravo narodno vzgojo; brez smisla za narodno skupnost; brez smisla za organizovanje in praktično vzgojo ljudstva; brez pojma narodnega gospodarstva; brez jasne slike o narodnem položaju in narodnih razmerah; brez smisla in pojma o jugoslovanstvu, o stanovski skupnosti, stanovski politiki, stanovski ekonomiji, brez vpogleda v stanovsko življenje.

Praktično stanovsko slovanstvo mu je tuje; o življenjskih in narodnih vprašanjih je neorientovan; v političkih vprašanjih je neuk; v gospodarskih vprašanjih — nič. Za pisateljevanje, predavanja itd., kar zahteva gotovo njegov položaj, je nesposoben — če se ni sam vzgojil; v stanovskih vprašanjih nekoliko vegetira: Na tako ozki temelj nas postavlja pod današnjimi pogoji vzgoja naših vzgojevališč, na temelj, ki je absolutno nezadovoljiv za pogoj uspešne eksistence.

In zavrnili nas bodo z glasom absolutizma in terorizma kategorično naši zakonodajci, naši takozvani privilegovani „gospodje“, naši vzgojitelji in še celo naši idealni in posebno oni, z materializmom prepojeni tovariši: Saj učitelju vsega tega ni potreba, on naj se ne briga za narod in njega vprašanja, naj se ne briga za

stanovsko skupnost, naj se ne peha za moderna stremjenja; on naj živi lepo vdano zase in naj čepi lepo pri otrocih med štirimi stenami.

O, bridka ironija, blaženi idealizem, ki vidiš krasno sliko in veruješ v nje resničnost! Diesterweg pravi: „Nihče ni res in v resnici učitelj, čigar zanimanja ne obvladajo razmere in delovanje na političkem in socialnem polju. Torej zahtevamo od učitelja živo in živahno zanimanje za te stvari, toda z omejitvijo, da ne trpi njegovo pedagoško delovanje... Sramota učitelju, ki se ne udeležuje na velikih zadevah svojega naroda in na važnih zadevah svoje domovine!“

Vprašamo se le, ali pospešuje udeleževanje učiteljstva pri narodnem delu njega pedagoško delovanje? Odgovor je obširen, a ne težak!

Po našem mnenju to delovanje pospešuje pedagoško delo učitelja, ker si s stiki onih slojev, katerih otroke poučuje, svoje pedagoško delovanje napravi tem plodoviteje in tem uspešneje. — Seveda, ob današnjih razmerah postane pod temi pogoji učitelj žrtev dobrot, ki jih je namenjen storiti...

Pa pogledajmo si, kaka bi morala biti naša stanovska vzgoja in kaj nam bi morala nuditi?

2.

Stanovska vzgoja bi nas morala v prvi vrsti postaviti na enoten svetovni nazor, na katerem bi temeljila naša pedagogika in na katerega podlagi bi bilo urejeno vse naše stanovsko in narodno delovanje.

3.

V to svrhu bi nam pa morala nuditi vpogled v splošni položaj šolstva in učiteljstva v Avstriji, in to presojevano s stališča svetovnega nazora. Seznaniti bi nas ne imela le s šolskimi zakoni in njega presojo, kakor tudi z našimi zahtevami v tem vprašanju, ampak bi nas morala seznaniti tudi z vsemi naprednimi učiteljskimi organizacijami v Avstriji, presojajoč, kako bi se dalo vse te organizacije strniti v eno mogočno celoto kulturnih delavcev, ki bi se ne organizovali v svrhu narodnega zblizanja, temveč v svrhu pospeševanja napredne misli v šolstvu in učiteljstvu. Potreba si bi bilo postaviti tozadeven program, katerega točke, čeprav ne obile, bi bile vsem skupne in bi temeljile na napredni misli. Menim, da bi nam že stremjenja z ozirom na zahteve pri prenosni državnega zakona, nadalje pri reorganizaciji učiteljske službene pragmatike in zahteve našega gmotnega stališča dale štiri močne točke skupnega programa, pri katerih bi se vsaj z ozirom na udejstvovanje napredne misli lahko zedinili in skupno nastopali. Stremiti bi morali za tem, da se povsod v šoli in pri stanu uveljavljajo napredna načela.

Skratka povedano: Naša stanovska vzgoja bi nas morala seznaniti s splošnimi stremljenji in zahtevami naprednega učiteljstva v Avstriji.

4.

Drugi člen, s katerim bi nas morala naša stanovska vzgoja seznaniti, je zveza vseh slovenskih naprednih učiteljskih društev v Avstriji, t. j. zveza vsega slovenskega naprednega učiteljstva v Avstriji. Ne samo s programom te zveze, ne samo s stremljenji in delom te zveze, seznaniti bi nas morala tudi naša vzgoja s podrobno organizacijo te zveze in z vsemi organizacijami te zveze, ki so kot članice v njej zastopane, ter s tehničnim ustrojem in vodstvom te zveze.

Kakšen je program slovenskega učiteljstva za bodočnost v Avstriji? To vprašanje bi nam morala napraviti naša stanovska vzgoja jasno.

Da je tej zvezi čuvati v šoli, stanu in javnosti slovenski interes, tega nam menda ni potreba poudarjati. Naloga te zveze bi ne bila čuvati le naprednega interesa v zakonodaji pri stanovskih vprašanjih, reformnih vprašanjih učiteljskih in vseh drugih šolo in stan zadevajajočih vprašanjih, temveč čuvati tudi slovensko-narodni interes. V takih in pri takih točkah bi korakali sami ali bi se pa kompromisno združevali. Da je velika naloga te organizacije zediniti vse slovensko napredno učiteljstvo za en skupni občevelni jezik, katerega priučitev bi morale z jezikovnimi tečaji pospeševati vse podrejene organizacije tega niti ne poudarjamo. Saj bi bil ta občevelni jezik predpogoj in temelj vsemu uspešnemu nadaljnjemu delovanju in napredovanju te organizacije.

Govoriti o nadaljnjih smotrih te organizacije ni naš namen, ker ni časa danes določiti program in bodoče delo slovenske učiteljske organizacije, temveč nam bi morala to nuditi naša nadaljna stanovska vzgoja.

5.

Še bolj natančno bi nas pa morala naša stanovska vzgoja seznanjati s stremljenji splošno jugoslovanskega učiteljstva.

V ta namen bi nas morala natančno seznaniti s položajem vsega jugoslovanskega učiteljstva, t. j. s položajem, organizacijo, šolstvom itd. jugoslovanskega učiteljstva posameznih jugoslovanskih narodov. Proučavati bi morali položaj in potem tega se vzgajati in študirati, kako bi prišli do skupne organizacije jugoslovanskega naprednega učiteljstva na